

Zdravlje u Međimurskoj županiji

Mladi i alkohol - prikaz rezultata kvalitativnog istraživanja pijenja alkohola među mladima Međimurske županije

Diana Uvodić-Đurić 1, Narcisa Slugan 1, Andreja Zdravec Baranašić 2, Božena Malekoci Oletić 3, Tatjana Žižek 4

1 Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije, I.G. Kovačića 1 e, Čakovec

2 Osnovna škola Štrigova

3 Međimurske novine, Čakovec

4 Centar za odgoj i obrazovanje Čakovec

Ključne riječi: mladi, učenici, djeca, alkoholna pića, prekomjerno pijenje, škola, društvo, zakoni

Uvod

Tijekom studenog i prosinca 2006. godine u Mjesecu borbe protiv alkoholizma i drugih ovisnosti na slučajno odabranom uzorku učenika 7. i 8. razreda osnovnih škola, te učenika 2. razreda srednjih škola i učeničkog doma, provedeno je kvalitativno istraživanje iskoristili smo kako bismo pokušali dobiti odgovore na pitanje zašto mladi toliko piju alkohol kako bismo mogli planirati daljnje preventivne aktivnosti. U skladu s definicijom kvalitativnog istraživanja koje uključuje obradu svih aktera jedne pojave, istraživanje je obavljeno i na roditeljima, odgajateljima u vrtiću, učiteljima, konobarima, trgovcima, policajcima i liječnicima.

Istraživanje je obavljeno metodom intervjua (slobodnih razgovora) koji su snimani diktafonom, a nakon toga je napravljen ispis izjava, naravno uz pismeni pristanak roditelja maloljetnih ispitanika. Na manjim, ali informacijski bogatim uzorcima nastojali smo prepoznati istinu dobivenu iskustvom samog ispitanika kako bismo pojavu pijenja među mladima bolje razumjeli, (tj. mogli odgovoriti na pitanja što se događa u pojavi koju istražujemo), i shvatili (tj. mogli odgovoriti na pitanja zašto se to događa).

Cilj i metode

Cilj našeg istraživanja bio je sagledati problem rizičnog ponašanja mladih primjenom holističkog pristupa, uključivanjem u ispitivanje svih aktera ove pojave, a ne samo djece i mladih. Činjenicu da naša djeca odrastaju u realnom, a ne imaginarnom okruženju iskoristili smo kako bismo pokušali dobiti odgovore na pitanje zašto mladi toliko piju alkohol kako bismo mogli planirati daljnje preventivne aktivnosti. U skladu s definicijom kvalitativnog istraživanja koje uključuje obradu svih aktera jedne pojave, istraživanje je obavljeno i na roditeljima, odgajateljima u vrtiću, učiteljima, konobarima, trgovcima, policajcima i liječnicima.

Istraživanje je obavljeno metodom intervjua (slobodnih razgovora) koji su snimani diktafonom, a nakon toga je napravljen ispis izjava, naravno uz pismeni pristanak roditelja maloljetnih ispitanika.

Na manjim, ali informacijski bogatim uzorcima nastojali smo prepoznati istinu dobivenu iskustvom samog ispitanika kako bismo pojavu pijenja među mladima bolje razumjeli, (tj. mogli odgovoriti na pitanja što se događa u pojavi koju istražujemo), i shvatili (tj. mogli odgovoriti na pitanja zašto se to događa).

Vodeći računa o specifičnostima naše županije istraživanjem smo obuhvatili škole iz gornjeg, donjeg i srednjeg Međimurja, prigradске, gradske i seoske osnovne škole, te trogodišnja i četvergodišnja usmjerenja srednjih škola.

Problem smo promatrali u lokalnoj zajednici u kojoj živimo i radimo i u kojoj mreža ljudskih odnosa i međusobnog djelovanja sigurno ima utjecaja na sve veće širenje pojave pijenja alkohola među mladima.

Namjera nam je bila nakon kvantifikacije dobivenih rezultata definirati načine i područja intervencije radi suzbijanja širenja ove pojave.

Rezultati

Ispitali smo dobre, vrlo dobre i odlične učenike osnovnih i srednjih škola. Nisu uočene razlike u navikama pijenja alkohola među slabijim i boljim učenicima, piju i odlični učenici, te se time pobija stereotipno mišljenje da puno piju samo problematični učenici. Čini se ipak da je navika pijenja u osnovnoj školi manje raširena među ambicioznijom djecom. Dio djece izjavio je da im je škola lagana, a dio djece ima velike probleme s učenjem, škola im je «mučilište» i u njoj se osjećaju loše, boje se ismijavanja zbog neznanja.

Nisu uočene bitne razlike u navikama pijenja ovisno o vrsti, veličini ili imovnom stanju obitelji. Piju i djeca iz tzv. cjelovitih, funkcionalnih obitelji. Svi bi voljeli da ih se u obitelji ozbiljnije shvaća i poklanja više pažnje njihovom mišljenju.

Mnogi se ne razumiju s učiteljima, a ni s roditeljima.

Većina djece druži se sa svojim vršnjacima iz škole, ulice ili svog mjesta, a poneki imaju i starije društvo. Češće piju alkohol oni koji su skloniji družit se sa starijima od sebe.

Sve je raširenija pojava pijenja bez razlike prema spolu, djevojčice ponegdje piju i više nego dječaci, ali se ipak čini da u osnovnoj školi više piju dječaci.

Mjesta okupljanja i načini druženja

• Učenici 7. i 8. razreda najčešće se okupljaju na igralištima, oko škole, u parkovima, prostorima na otvorenom gdje se skupljaju mladi ili kod nekoga doma.

• Srednjoškolci se najčešće druže u kafićima.

• Mjesta okupljanja ovise i o vrsti glazbe koju slušaju (metalci, pankeri, narodnjaci, itd.)

• Kladionice su sve češće mjesto okupljanja na kojem se mladi izlažu još jednoj mogućoj ovisnosti- kladjenju.

• Osnovnoškolci najčešće razgovaraju, šecu se, igraju nogomet ili košarku, igraju igrice, itd., a srednjoškolci uglavnom sjede u kafićima i piju i puše.

Večernji izlasci

• Najčešće promjene u načinu i vrsti izlazaka dešavaju se u ljetnim mjesecima kad djeca smiju duže ostajati vani, kad započinju s prvim večernjim izlascima koje roditelji toleriraju, dakle između 6. i 7. razreda ili 7. i 8. razreda osnovne škole.

• VII i VIII razredi imaju uglavnom ograničene izlaske do 22 ili 23 sata, ali mnogi smiju ostati i duže.

• Neki srednjoškolci uopće nemaju ograničeno vrijeme za izlaske !!!

• **Sve je niža dob u kojoj se započinje s večernjim izlascima .**

Alkohol i izlasci

• Većina je prvi put probala alkohol u svojoj kući na nagovor nekoga iz obitelji.

• Među učenicima 7. i 8. razreda ima onih koji često piju alkohol kad se druže sa svojim vršnjacima, **a srednjoškolcima je pijenje alkohola najčešće i jedini razlog kojeg navode za izlaske .**

• Ipak, ima i djece koja ne piju i kreću se u društvu u kojemu se ne pije alkohol.

• U osnovnoj školi obavezno se planira pijenje alkohola na maturalcu.

• U 7. i 8. razredu već ima onih koji su bili pijani, a

svi srednjoškolci koji piju barem jednom su u životu pretjerali i bili pijani.

• Mnogi srednjoškolci navode da piju svakodnevno jer im je odlazak u kafiće svakodnevna navika.

• Oni koji ne piju, rjeđe imaju želju za izlascima.

- Svi misle da mogu kontrolirati svoje pijenje, **a pijanstvom smatraju samo ono stanje kad ne možeš stajati na nogama !!!**

Kako nabavljaju alkohol ?

- Alkoholna pića uglavnom se donosi od doma ili se bez većih problema kupuje u dućanu ili naručuje u kafićima .
- Vrlo ih rijetko netko u dućanu pita za godine, a u kafićima se to ne pita, pogotovo ne nakon 23 sata .
- **Svi znaju za zakon o zabrani prodaje i točenja alkohola maloljetnicima i svi primjećuju da se zakon ne poštuje, zamjeraju odraslima nedosljednost u poštivanju zakona .**
- Roditeljska kontrola češća je kod mlađe djece, a mnogi srednjoškolci imaju potpunu slobodu .
- Većina djece ima dojam da roditelje baš previše ne zanima gdje su bili i što su i s kim radili .

Zašto mladi sve češće i više piju alkohol ?

- Roditelji premalo kontroliraju, a alkohol je vrlo dostupan i jeftiniji od soka .
- Na zgodan se način reklamira pijenje alkohola, a misli se da u 7. razredu "nije više fora samo pušiti", popularan si ako piješ .
- Alkohol ih opušta, "lakše se upucavaju komadima", lakše podnose roditeljske kritike.
- Svi su sigurni da drže pod kontrolom svoje pijenje i da će moći prestati kad god budu htjeli, dakle nitko ne planira postati alkoholičar . **Svima je zajedničko da ne razmišljaju o mogućim posljedicama .**

Bavljenje sportom i alkohol

- Među mladima koji su se izjasnili da piju alkohol većina se bavi nekim sportom.
- U klubu im se alkohol ne nudi , ali često piju nakon treninga, naravno bez znanja trenera o tome .
- Svjedoci su da starije ekipe pobjedu slave uz "gajbu pive", a neki znaju i na utakmicu doći već pijani .
- Pijenje alkohola češće je uz ekipne sportove, najčešće se spominjao nogomet i rukomet .

Izjava roditelja ili: Zašto je u današnje vrijeme teško biti roditelj ?

- **O ALKOHOLU** : U redu je ako odrasli umjereno piju, a djeca ako žele probati neka to radije probaju doma uz roditelje, nego da sramote obitelj time što se vani napiju !!??
- **O KONTROLI** : Krivi su roditelji koji ne kontroliraju dovoljno svoju djecu i daju im premalo ili previše slobode .
- **O UTJECAJU DRUŠTVA I MEDIJA** : Nezadovoljni su utjecajem društva koje donosi zakone koje ne provodi . Prevelika je zastupljenost reklamiranja alkoholnih pića , naročito bode oči reklamiranje piva uz sportske događaje .
- **O POŠTOVANJU ZAKONA** : RADO BI DA SE ZAKON POŠTUJE, ALI PONEKAD SU IPAK KOMOTNI PA POŠALJU DJECU U DUĆAN PO ALKOHOL ILI CIGARETE !!!
- **Teško je procijeniti koliko slobode je dobro dati djetetu, sve teže je u današnje vrijeme biti roditelj .**

Kako razmišljaju učitelji i odgajatelji ?

- Sve je niža dob u kojoj mladi počinju eksperimentirati s alkoholom.
- Izuzetno je važan utjecaj obitelji, djeca se već u vrtiću igraju tako da nazdravljaju imitirajući svoje roditelje.
- U srednjoj školi često se profesori susreću s blagonaklonim stavom roditelja prema pijenju svoje djece . Poznat je stav roditelja : "Hvala Bogu da je "samo alkohol", da nije droga !?"
- U školi je premalo prostora za odgojno djelovanje, a učitelji se ne osjećaju dovoljno educirani za rješavanje problema.
- Na mlade veći utjecaj imaju poznati sportaši i estradne zvijezde, trebalo bi voditi računa o tome da se ne slikaju s alkoholom i ne reklamiraju alkoholna pića.

Kako razmišljaju konobari ?

- Primjećuju da je sve veći broj mladih koji dolaze u kafiće i puno piju .
- U kafiće već dođu pijani, napiju se vani, u parku i onda samo "doštukavaju" .
- Mnogi u ruksacima donesu alkohol pa ispod stola nataču u sok .
- Dođu u mješovitim društvima, stariji naručuju za mlađe, to je nemoguće kontrolirati .
- Ako im odbiju dati alkohol, odu u drugi kafić, tamo ga dobiju i ipak se napiju .
- Za zakon o zabrani prodaje naravno znaju, ali inspekcije su rijetke , **MALA JE ŠANS DA ĆE IH NETKO UHVATITI U PREKRŠAJU, A VLASNICI LOKALA STEŽU , VAŽNA JE SAMO ZARADA .**
- Glavna je odgovornost ipak na roditeljima .

Kako razmišljaju trgovci ?

- Sve je više mladih koji kupuju alkohol i piju .
- Kupuju u grupi, stariji i mlađi, teško je procijeniti koliko tko ima godina .
- Dolaze najčešće poslije nastave, nakon popodnevnog turnusa, češće pred neke blagdane, priredbe ili sportske događaje .
- Poznat im je zakon o zabrani prodaje alkohola, boje se kazni koje su velike, ali smatraju da odgovornost nije na njima nego na roditeljima, mladi uvijek nađu način da nabave alkohol ako to baš žele .

Kako razmišljaju policajci ?

- Upoznati su s problemom, poznata su im mjesta na kojima se mladi okupljaju i piju jer ih često pozivaju stanari susjednih zgrada i žale se da mladi u pijanom stanju remete red i mir .
- Sankcije i represivne mjere sigurno nisu jedini način na koji se nešto može postići, potreban je intenzivniji roditeljski nadzor, te više edukativnih i odgojnih sadržaja u školi na temu štetnosti pijenja alkohola .

Što možemo učiniti kao roditelji ?

- Truditi se da što više vremena provodimo sa svojom djecom, uvažavamo njihove stavove i mišljenje, upoznamo njihove prijatelje, pitamo za mjesta na koje izlaze .
- Dobro je ograničiti vrijeme večernjih izlazaka sukladno dobi djeteta i zahtijevati od djeteta da se pridržava dogovora .
- Uvijek dočekati dijete kad se vrati doma, poljubiti ga kako bismo između ostalog osjetili da li u dahu miriše alkohol .
- Nikada ne nuditi dijete alkoholnim pićima, ne slati dijete da za nas kupuje alkoholno piće, jasno dati do znanja da pijenje alkohola u dječjoj dobi nećemo tolerirati .
- Svojim primjerom pokazati da osuđujemo prekomjerno pijenje alkohola .
- Intervenirati i prosvjedovati svaki put kada svjedočimo prodaji alkohola djetetu, bilo u trgovini, bilo u kafiću, sutra će to netko možda htjeti prodati i našem djetetu .
- Pokretati različite građanske inicijative za provedbu donesenih zakona o prodaji alkohola maloljetnim osobama , uključivati se u edukativne programe o štetnosti alkohola .

Što može učiniti škola ?

- Organizirati različite edukativne sadržaje za učitelje, roditelje i djecu,
- Djecu uključivati aktivno u edukaciju i prenošenje znanja, educirati mlade edukatore ., organizirati zajedničke radionice za djecu i roditelje .
- Prepoznavati u najranijoj fazi poteškoće učenja i poremećaje u ponašanju koji mogu voditi u ovisničko ponašanje .
- Pokušati više prostora dati odgojnim sadržajima .

Što može učiniti društvo ?

- U suradnji sa sportskim udrugama educirati trenere i mlade sportaše o nespojivosti pijenja alkohola i uspješnog bavljenja sportom,
- Inicirati zabranu reklamiranja alkoholnih pića uz sportske priredbe,
- Raditi na provedbi Zakona o zabrani prodaje alkohola maloljetnicima u suradnji s PUM i Državnim inspektoratom,
- Omogućiti mladima prostore i sadržaje u kojima će se moći okupljati i zabavljati bez alkohola .

- Stav obitelji o pijenju alkohola od izuzetne je važnosti za dijete , pijenje odraslih svojevrstan je putokaz djeci da je alkohol dopustiv i poželjan kad se odraste, te mladi pijenjem između ostalog žele i dokazati svoju „odraslost“.

ZA KRAJ

Umjesto zaključka koji i previše ponavljamo i na kojeg se stalno pozivamo, a premalo ga poštujemo: kako živimo u društvu u kojem je pijenje alkohola društveno prihvatljivo ponašanje, ali pijenje alkohola kod mladih ne smijemo doživljavati kao normalan i obavezan sastavni dio njihovog odrastanja jer se radi o obliku rizičnog ponašanja koje može voditi u ozbiljan poremećaj u ponašanju i ozbiljnije ovisničko ponašanje, završit ću ovaj prikaz rezultata izjavama djece i mladih. Prenosim vam ih autentične jer mislim da najbolje i najsnažnije ocrtavaju veličinu problema s kojim se susrećemo i o kojem ovaj članak govori:

Jezikom mladih o alkoholu :

„Znam da alkohol šteti jetri i mozgu ali me to sada ne brine, možda kad budem stariji jer moraš piti bar 10-15 godina da postaneš alkoholičar, mislim da smo to čuli u školi !!!“
„Ima nekoliko faza kad pijete alkohol : prepijanstvo (već ti se riga), pijanstvo, pravo pijan i mrtav pijan-u toj fazi ti se film trga, ležiš kak bez svesti, mora se zvati hitna da te otpelaju u bolnicu na ispumpavanje želuca. Sve ove faze osim ispumpavanja želuca sam prošao, svake subote sam u jednoj od tih faza .“
„Prošle godine bio sam pijan najmanje 48 puta !!!“
„Dođem doma „dobre volje“ ali ne pijan .“
„Od dobitka na kladionicama čist dobro živim i uvijek mogu počastiti prijatelje ili za njih kupiti gajbu piva .“
„Pan pivo je 6 kn, a čaša Cedevite 10 kn . Po toj logici se bolje isplati piti pivo jer za jedan „šejk“ dobiš dvije pive ,“
„Piti je cool, piti alkohol znači biti odrastao i kad piješ imaš prijatelje .“
„Popiti 2 bambusa i pivo je preslabo da se napijem ...“
„Mama se muči z menom, a ja z njom...“
Iza ručka mi dozvoli popiti 0.5 dl crnog vina jer sam slabokrvan, pa i za bolju cirkulaciju u mozgu kaj se morem i bolje vučiti ...!!!“
„Mi mladi ipak nekak drukčije razmišljamo od vas odraslih !“
„Kod mladih ne pomažu zabrane, snađemo se , sakrije se .“
„Prvi put sam počeo piti alkohol u 3. razredu osnovne škole, davao mi je jedan stari susjed .2“
„Droga mi nikad nije bila ponuđena , a i da i je , ne bih je uzeo jer alkohol je in ...“
„Piju odrasli, zašto ne bi i mi !!!“
„Pušenje je više fora u petom, šestom razredu, a sada u sedmom, osmom je više fora piti ...“
„Cilj i svrha izlazaka je da se napiješ !!!?“
„Da nemam astmu popila bih ponekad nešto alkohola...“
„Pijem zbog društva .“
„Kad sam pripit prestanem piti jer kad bih došao doma pijan, zabranili bi mi izlaske .“
„Roditelji reaguju vikom kad se nekad doma napijem, ali mi ne brane izlaske .“
„Pijem kad izlazim, 7-8 bambusa i 5-6 šveps votki ...!!!“
„Kad popijem veseliji sam, više pričam, spremniji sam upucavati se curi . Imam pod kontrolom pijenje alkohola .“
„Zašto je donesen zakon ako se ne provodi ?“
„Piti je cool, pije se i zbog statusa u društvu .“
„Kako gledati utakmicu ako ne popiješ barem tri do pet žuja ?“
„Rođendan je bolji ako se donese alkohol. ,“
„Alkohol je normalan u ovoj životnoj fazi ,“
„To me sad ne brine, možda bum o tome razmišljao kad bum stariji !“

Ima i onih koji misle drugačije :

„Zabavljamo se bez alkohola jer nam je svima u društvu alkohol bez veze ...“
„Alkohol je štetan jer potrošiš novce i onda više nemaš ...“
„Zato jer vidim po tati kako je kad se previše pije, kakvi su problemi, ne želim piti jer ne želim biti kao on .“
„Ne pijem jer kad sam poželio kušati alkohol tata mi je rekao jesi li ti normalan , to je za tebe prerano...“
„Pijanica sam vidio na svoje oči, nije mi se dopalo kako hoda, kakve su mu oči, ne bih htio tako izgledati.“
„Da mladi manje piju pomogla bi i istraživanja kao ovo, različita predavanja i skupovi .“
„Danas mladi žele samo piti, ne žele se uključiti u nikakve aktivnosti . Ja imam ples, meni je to cool .“

Kontakt: Diana Uvodić-Đurić, dr.med., specijalist školske medicine
Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije
Djelatnost školske medicine
e-mail: diana.djuric-uvodic@zzjz-ck.hr